

‘Het is eigenlijk een gekkenhuis’

Gijs Scholten van Aschat staat al 25 jaar aan de absolute top van acterend Nederland. De afgelopen jaren beleeft hij er zelf ook steeds meer plezier aan. ‘Ik ben veel meer gaan genieten van het werk dat ik doe, in plaats van steeds met het resultaat bezig te zijn.’ TEKST: ERNEST MARX FOTO'S: ROGIER VELDMAN

Zijn biologische klok is nog wat ontregeld. Het is dat acteur Gijs Scholten van Aschat dit gaandeweg het gesprek zelf ter sprake brengt, want hij maakt deze ochtend aan zijn kop koffie in het Amsterdamse Vondelpark verder een montere indruk. Maar hij heeft dus een jetlag. Hij is amper twee dagen terug uit Australië, waar hij met Toneelgroep Amsterdam drie keer Shakespeares *Romeinse tragedies* heeft opgevoerd op een theaterfestival in Adelaide.

Scholten van Aschat is in de eerste plaats toneelacteur. Al een kwart eeuw hoort hij in Nederland tot de absolute top. Maar ook de lijst tv-series en films waarin hij te zien is, maakt indruk. Zaterdag komt daar de *De onderkoning* bij, een politiek docudrama van de NTR/VPRO. Scholten van Aschat speelt hierin Gijsbert Karel van Hogendorp, de man die tweehonderd jaar geleden de basis legde voor Nederland als constitutionele monarchie. Verder gaat in april de horrorfilm *De poel* in première, waarin Scholten van Aschat acteert en waarvoor hij meeschreef aan het scenario.

“En ik speel dit jaar nog drie hoofdrollen in drie verschillende toneelstukken van Toneelgroep Amsterdam. Het is eigenlijk een gekkenhuis.”

Een vast rustpunt in zijn turbulente bestaan zijn echtgenote Judith en hun drie kinderen. Scholten van Aschat heeft altijd vol voor zijn carrière kunnen gaan, juist doordat hij het gezinsleven als anker had. Inmiddels zijn de kinderen het huis uit. “Dat verandert wel wat aan je leven, ja. Maar mijn vrouw en ik krijgen er samen een soort vrijheid voor terug. De verzorgende taken hebben we niet meer. Als laatste is Bibi, onze jongste, vier jaar geleden op zichzelf gaan wonen en dan bieden zich natuurlijk opeens veel mogelijkheden aan. Ik ben nu ruim drie jaar in vaste dienst bij Toneelgroep Amsterdam, waarmee ik door het land trek en zo’n zes keer per jaar naar het buitenland moet. Op die leuke reisjes neem ik tegenwoordig mijn

vrouw mee. We zijn dus ook samen naar Australië geweest. Dat was vroeger uitgesloten.”

Het heeft dus grote voordelen als de kinderen het huis uit zijn.

“Zeker. Maar het nadeel is natuurlijk dat ik ze af en toe wel mis. Ik vind het altijd erg gezellig als ze er zijn. Dat is weleens anders geweest. Vanaf hun zestiende hingen ze vaak maar een beetje rond in huis en gingen ze uit. Tussendoor vraten ze de hele ijskast leeg en lieten alles achter hun kont op de grond vallen. Ik dacht weleens: ‘huur lekker zelf een huis!’ Toen het eenmaal zover was, vond ik het opeens toch wel saai zonder die kinderen. We hebben een goede band. Het is hartstikke leuk om met z’n allen af te spreken om wat te gaan eten en naar de film te gaan of naar voorstellingen. Mijn dochter Bibi studeert kunstgeschiedenis, mijn oudste

*‘Hun reis moeten ze zelf maken.
Iedereen moet loskomen van zijn ouders’*

‘Toen de kinderen het huis uit waren, vond ik het opeens wel saai’

PASPOORT

Naam: *Gijs Scholten van Aschat*

Geboren: *Op 16 september 1959 in Doorn*

Burgerlijke staat: *Getrouwd, drie volwassen kinderen*

Carrière: *Studeert in 1983 af aan de Toneelacademie in Maastricht en gaat spelen bij het Nationale Toneel, waar hij uitgroeit tot gezichtsbepalende acteur. Begin jaren negentig gaat hij als freelance-acteur aan de slag en speelt hij onder meer rollen bij Orkater en Het Toneel Speelt. Hij is diverse keren onderscheiden, o.a. met de Louis d'Or-toneelprijs, maar het grote publiek kent hem vooral van tv-series als **Pleidooi** en **Oud geld** (waarvoor hij in 1998 een Gouden Kalf won) en films als **Cloaca**, **De passievrucht**, **Lek** en **Tirza**. Als schrijver debuteert Scholten van Aschat in 2012 met de novelle **Beretta Bobcat**.*

zoon Jeroen doet de filmacademie en Reinout heeft de toneelschool in Maastricht gedaan, net als ik. We zitten allemaal in de kunstensector en delen dezelfde interesses. Met Jeroen ga ik bovendien regelmatig naar Ajax. We hebben een seizoenskaart. Ik ben een grote Ajax-fan.”

Hoe vond je het dat je zoon Reinout de hoofdrol speelde in de tv-serie over Johan Cruyff?

“Dat deed me natuurlijk wel wat.

‘Onbewust heb ik me thuis soms een buitenbeentje gevoeld’

Cruijff is altijd een jeugdheld van mij geweest. Ik was vooraf wel erg bang. Ik dacht: Cruijff spelen, dan kom je wel aan iemand in Nederland, zeg! Maar sinds Reinouts rol van Holleeder in *De Heineken ontvoering* weet ik dat hij zo'n Amsterdammer goed kan neerzetten. Hij heeft Cruijff redelijk subtiel gespeeld en het accent niet zo dik aangezet dat het een karikatuur werd. Hij heeft dat goed gedaan.”

Lijkt jouw band met je kinderen op die met je eigen vader?

“Hij was wel iets afstandelijker in de omgang. Mijn vader is afgelopen november overleden. Hij is negentig jaar geworden en heeft een prachtig leven gehad. Hij was een wat formele man, zeer betrokken en ook wel emotioneel, maar hij is niet opgevoed op een manier om daar goed mee om te gaan. Ikzelf sta veel dichter bij mijn kinderen en we zijn veel directer tegen elkaar. Als er iets aan de hand is, zullen zij dat ook meteen tegen me zeggen.”

Je komt uit een intellectueel milieu; beide ouders hebben aan de universiteit gestudeerd en je vader was bankier. Hoe viel het thuis dat jij wilde toneel spelen?

“Mijn ouders waren kunstzinnig ingesteld, bezochten samen regelmatig de schouwburg en vonden het eigenlijk alleen maar spannend wat ik ging doen. Maar ze waren wel bezorgd: ‘Zou je dat nou wel doen?’ Ze waarschuwden me dat het bestaan van een acteur onzeker is en de meesten het uiteindelijk niet redden. Toen Reinout naar de toneelschool wilde, had ik die bezorgdheid ook. Toen hij als tiener zijn eerste rollen speelde, bijvoorbeeld in *Gooische vrouwen*, dacht ik niet gelijk: hij is een geboren acteur. Ik dacht ook: straks wordt mijn zoon acteur en krijgt hij de hele

tijd te horen dat hij lang niet zo goed is als zijn vader. Dat zou vervelend zijn. Maar hij doet het nu hartstikke goed. In mijn eigen geval denk ik dat mijn ouders zich al eerder zorgen maakten. Ik puberde vroeg en tijdens mijn eerste jaren op de havo had ik veel moeite om me te focussen en te concentreren. Het was een grote chaos in mijn hoofd. Later is dat wel goed gekomen en heb ik ook nog het atheneum gedaan, maar onbewust heb ik me thuis soms een buitenbeentje gevoeld. Jaren later ben ik in therapie geweest om van mijn podiumangsten af te komen. De interpretatie van mijn therapeut was dat ik altijd bang ben geweest om niet het niveau te halen van mijn ouders. Ik was altijd wel heel sociaal, maar niet zo intellectueel als zij.”

Hoe uitte die podiumvrees zich?

“Ik heb er zeker de eerste vijftien jaar van mijn carrière ontzettend veel last van gehad. Elke avond voor ik het toneel opging, moest ik overgeven van de zenuwen. Het was zo erg dat ik er vaak serieus over dacht om er maar helemaal mee te stoppen. Maar ik was ook verslaafd aan het spelen. Als ik eenmaal op het toneel stond, vond ik dat ook weer zo leuk dat ik bijna alweer vergeten was hoeveel moeite het mij vooraf kostte. Uiteindelijk ben ik in therapie gegaan en dat heeft wel geholpen. Daar ben ik erg blij mee. Mijn onberedeneerde angsten hadden ook met mijn instelling te maken. Ik was heel ambitieus en wilde graag dat de mensen me de beste acteur ter wereld zouden vinden. Dat overschaduwde mijn plezier in acteren.

Dat is voorbij. Ik ben de laatste jaren veel meer gaan genieten van het werk dat ik doe, in plaats van steeds zo erg met het resultaat bezig te zijn.”

Deel je die ervaringen met Reinout?

“Het is iets waar ik het met hem vaak over heb: hoe bescherm je jezelf tegen allerlei externe factoren waar je toch geen grip op hebt? Door te zorgen dat je van je vak geniet en plezier haalt uit het spelen. In plaats van proberen te voldoen aan andermans verwachtingen, kun je beter bezig zijn met het doorgronden van je rol en jouw personage. Het is heel leuk om het met Reinout over het vak te kunnen hebben. Maar ik vertel hem niet hoe hij een bepaalde rol moet spelen. Ik probeer een zekere afstand te bewaren en hem zijn eigen weg te laten vinden. Zo hoort in mijn optiek sowieso de band tussen ouder en kind te zijn.

Ik vertrouw het bijvoorbeeld nooit zo, wanneer een vader beweert dat zijn zoon zijn beste vriend is. Dat klopt niet. Ik kan het heel goed vinden met alle drie mijn kinderen en we delen veel, maar ik ben niet hun beste vriend. Daar ben ik als vader niet objectief genoeg voor. Iedereen moet loskomen van zijn ouders. Ik probeer ze zo goed mogelijk met raad bij te staan, maar niet door naast ze op de voorbank plaats te nemen. Hun reis moeten zelf maken. Maar ik rij graag met ze mee op de achterbank.”